

Радянського Союзу. Це був час, коли приміщення палацу почали активно змінювати і пристосовувати до потреб санаторно-курортного лікування. Тогочасна система господарювання не переймалася збереженням автентичності пам'ятки архітектури і садово-паркового ансамблю. Про що свідчить факт, що тільки завдяки щасливому випадку вдалося врятувати чотири античні (II ст. н.е.) та одну ренесансну скульптури з палацу. Бронзова скульптурка путто на фонтані у маєтку виявилася витвором італійського митця XV століття Андреа Вероккіо – вчителя Леонардо да Вінчі. На сьогоднішній час ці витвори мистецтва знаходяться у фондах Львівської мистецької галереї ім. Б. Возницького.

З початку XXI ст. резиденція Лянцкоронських переживала не найкращі часи, потрапивши у власність підприємливих ділків. Тільки у 2017 р., завдяки активній позиції місцевої громади архітектурний комплекс вдалося повернути у власність держави. Однак палац і парк потребують термінової реконструкції та ремонту. Ентузіазм волонтерів та місцевого товариства збереження польської культурної спадщини не зможуть вирішити усіх проблем пам'ятки історії і культури краю, яка може і повинна сприяти розвитку туристичної індустрії краю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Войтович Л. Розділ: столиця «Української Швейцарії» на Дністрі/ Л. Войтович // Дрогобицький краєзнавчий збірник/ [Ред. кол. Л. Тимошенко(голов. ред.), В. Александрович, Л. Винар, Л. Войтович, Я. Ісаєвич та ін.]. – Вип. ІХ. – Дрогобич: Коло, 2005. – С. 234 – 256.
2. Грабар М. Спосіб життя великих землевласників у Східній Галичині в другій половині XIX–на початку XX ст.(на прикладі родини Лянцкоронських)/ М.Грабар // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія Історія. – 2014. – Вип.1(1). – С.121 – 126.
3. Департамент розвитку ЛМР прозвітував про роботу у 2018 році у галузі туризму <https://city-adm.lviv.ua/news/government>
4. Івченко А.І., Пацура І.М., Мельник А.С., Панасюк О.С. Палацовий парк селища Розділ та його рідкісні дерева // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.6. – С. 17 – 22.
5. Яцечко-Блаженко Т. 21 унікальна світлина маєтку Лянцкоронських в Роздолі // [Електронний ресурс] Режим доступу:[http. photo-lviv.in.ua/majetok-lyantskoronskyh-v-rozdoli/](http://photo-lviv.in.ua/majetok-lyantskoronskyh-v-rozdoli/)
6. «Naokołozieni 1888—1889, wrazenia, poglady» (Kraków 1893).

Марта БУГИЛЬ
(Львів, Україна)

СПАДЩИНА ЄВРЕЙСЬКОГО ПРОСВІТНИЦТВА У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ

У 1772 році Галичина була приєднана до Австрійської імперії. Ця територія складала 80 тис. кв. км. на якій проживало більш як 2.6 млн. людей. Із них українці становили понад 60%, поляки – 28%. Другою, після поляків, за чисельністю національною меншиною на цій території були євреї. [1, с. 97]. За даними Ф. Фридмана, в 1772 р. в усій Галичині проживало близько 150 тис. євреїв, в 1830 р. – 250 тис. осіб, а в 1850 р. – 333 тис. осіб [2, с. 31]. Для порівняння, у всій Австрійській імперії в цей час нараховувалось близько 473 тис. євреїв. Тобто, можемо стверджувати, що більшість євреїв імперії проживали саме на територіях Галичини.

У результаті поділів Речі Посполитої, імперія Габсбургів отримали не лише територію, але й людей із особливими традиціями. «Чоловіки носили бороду і пейси, одягали шовкову бекешу (плащ на хутрі), лисюку – чоловіча лисяча шапка» [3, с.38]. Своім одягом, манерами, мовою та

дотриманням ортодоксального іудаїзму вони різко відрізнялися від усіх проживаючих на території Галичини.

Імперія проводила політику емансипації. Головною ідеєю цесаря Йосифа II було зрівняння всіх у правах, створення «корисного громадянина», шляхом подолання особливостей, долучення до німецької культури. [2, с. 33]. Початком таких змін стало проголошення у 1781-1782 рр. толеранційних патентів. Закони самі по собі були суперечливими, які загалом політика Йосифа II щодо євреїв. За цим патентом рабини не мали судової влади, створювалась система правових норм для гебреїв та закладались підвалини для правового устрою, вводились фамілії. Іншим указом, відмінялись закони зобов'язуючі євреїв носити чорні лапсердаки і чорні капелюхи [4, с154].

Певний ґрунт для емансипаційних процесів євреїв у Австрії створив єврейський рух Гаскала, який був «єврейським просвітництвом» –ідейним, просвітницьким, культурним, літературним та громадським рухом, що виник наприкінці XVIII ст. Гаскала виступала проти культурно-релігійної відокремленості єврейства і розумілась у засвоєнні світської європейської освіти для модернізації єврейства. Єврейські інтелектуали завдяки емансипаційним законам Габсбургів і руху Гаскали – вперше отримали можливість стати частиною австрійської інтелектуальної еліти.

Поширення руху Гаскала супроводжувалось відкриттям училищ, шкіл і залученню євреїв у лави студентів. Гебреї активно навчались у Львівському і Краківському університетах. У школах, світське навчання поєднувалось із релігійним, за єврейською традицією. «В 1815 році Бродівський кагал заснував перше в Галичині трикласне реальне училище, в якому викладали частково на німецькій, єврейській і вивчали польську мову»[2,с.36]

Єврейська еліта намагалась боротись з правовою рівністю, балансуючи між просвітництвом і єврейською культурно-релігійною традицією. Це загостило водночас стосунки в середині самої юдейської громади, призвело до протистояння між так званими прогресистами та ортодоксами. Прихильників просвітництва називали маскілім. Багато з них спряли поширенню освіти і залученню єврейської громади до культурно-освітніх процесів, але й зберігали єврейські традиції. Великим їхнім здобутком було відродження давньоєврейської мови, яка виходила з повсякденного вжитку, але була збережена у книгах, молитовниках і біблійській літературі [5,с.101]

Провідним просвітителем був Нахман Крохмаль. Він народився в Бродах, жив у Жовкві та у Львові, де поширював своє вчення. «Він стверджував що історія це не нагромадження подій і імен, вона має зміст і цілі. Народ і нація – носії історії. Традиції, спільна спадщина визначають «дух народу» який проявляється як сукупність специфічних особливостей, що вирізняють певний народ. Духом єврейського народу, його духовним коренем є іудаїзм, який розвиває свою сутність і виражається в характеристика і особливостях організації нації». [2, с.41] На його думку, кожна нація на своєму історичному шляху проходить три етапи: 1-ий – етап росту і розвитку, 2-ий – етап розквіту, 3-тій – етап розпаду. Для третього етапу характерний занепад національної культури, зникнення національної єдності. Нація позбавлена об'єднуючого духа помирає. Так відбулось з багатьма стародавніми народами. Дух ж нації безсмертний. Релігія євреїв – іудаїзм відрізняє євреїв від інших народів, через нього вони зберегли «себе» і свою єдність, в той час, коли стародавні нації зникли». Далі продовжував цю думку його син – Авраам Крохмаль, розглядаючи іудаїзм як «релігійно-філософську вчення».

Штетл перестав бути єдиним можливим домом, а університети, редакції газет, лікарні, мистецтво і великі міста чекали на колишніх учнів, щоб перетворити їх на докторів наук, журналістів і митців. «Умовою вступу в цей новий світ була німецька культура і лояльність до Габсбургів. Німецькомовна шкільна освіта, в якій крім мови навчали ще й любові до імператора, сформували новий тип єврея, (без традиційного одягу, лояльного до Габсбургів, в такій мірі, що

близькій до втрати власної «єврейської ідентичності» і перетворенню її на вірного підданого Австрійської імперії»[6].

Проте євреї не стали стовідсотковими австрійцями, як це передбачалось і бажав цісар. В другій половині XIX ст. рух реформаторів все більше набуває характеру асиміляції. Він поділявся на два напрями. Перший – пронимецькі асимілятори, мали друкований орган – «Шомер Ісраел», прихильниками цього руху була єврейська інтелігенція, яка бачила подальший політичний розвиток, пов'язуючи його із німецькою культурою. Більш численним напрямком, сформованим у 80-90-ті рр. XIX ст. була група асиміляторів орієнтована на польську культуру. Друкований журнал – «Ойчизна». Проводили просвітницьку політику, в результаті якої польська мова стала часто вживаною у колах єврейської інтелігенції.

Аналізуючи становище єврейського населення, його постійну боротьбу за свої права, матеріальні потреби, релігійні суперечки, моральний занепад, все гостріше постає питання про самоідентифікацію євреї. Вони ставлять перед собою питання хто вони – народ, релігійна група чи громадяни країн в яких проживають. Починається самоусвідомлення і відродження єврейської національності. Поширюються ідеї сіонізму – відновлення державності у Палестині.

Таким чином ідеї Гаскала мали вагомий вплив на розвиток єврейської культури, відновлення єврейської літератури. Попри умови в яких розвивався і поширювався рух, його носії, галицькі євреї із світською освітою більш пріоритетним вважали стати новою елітою єврейської громади, аніж інтегруватись у християнське суспільство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фінберг Л.В. Любченко В. Нариси з історії і культури євреїв України К.: Дух і Літера, 2009. – 456 с.
2. Хонігсман Я. Євреї міста Броди (1584-1944). – Л.: Львівське товариство єврейської культури ім. Шолом-Алейхема, 2001. – 122 с.
3. Левик Б. Єврейське питання у Сх. Галичині XII-XXI ст. Сучасний історико-культурний погляд // Схід, 2017. – С.36-43.
4. Монолатій І. Галицькі євреї в австрійський період (1772-1918 рр.) // Незалежний культурологічний часопис «І», 2008, № 51 (Гебрейський Львів). – С.150-169.
5. Меламед В. Евреи во Львове (XIII – первая половина XX века). События общество люди. – Львов, 1994. – 268 с.
6. Ранк Д. Орієнталізм галицьких євреїв і криза потрійної ідентичності Йозефа Рота [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uamoderna.com/md/rank-joseph-roth> [25.04.2018].

Поліна ВЕРБИЦЬКА

(Львів, Україна)

КОНЦЕПЦІЯ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Поняття культурного туризму в останні десятиліття стало об'єктом наукових пошуків у сфері дозвілля, фокусуючи увагу на зв'язках між культурою та туризмом. Ця тенденція значним чином зумовлена зростаючою диференціацією дозвілля і повсякденного життя людини. Зокрема, підвищена увага дослідників спостерігається до культурних аспектів мандрівок.

Культурний туризм об'єднав зростаючий спектр теоретичних досліджень соціології, антропології, культурології, економіки та інших наук, здійснюючи поважний внесок у дискусії щодо його ролі у зміцненні культурного капіталу суспільства [1]. Зростаюча мультидисциплінарна